

UN MIJLOC DE COMPRIMARE A INFORMAȚIEI ÎN TEXT – CUVINTELE ÎNARIPATE

Elena VARZARI

Universitatea de Stat din Moldova

Cuvintele înaripate de inspirație greco-latină au fost totdeauna o sursă de expresivitate. Mai nou, și bloggerii apelează la expresii și maxime latinești pentru a exprima într-o formă comprimată sensuri implicite, inițiind subtile jocuri de limbaj cu cititorii lor. Autoafirmarea, captarea atenției, atenuarea sarcasmului sunt câteva dintre intențiile comunicative pentru care se jonglează în spațiul virtual cu sentințe celebre din Antichitate.

Cuvinte-cheie: *Antichitate, blog, comunicare virtuală, comprimarea informației, cuvinte înaripate.*

A MEANS TO COMPRESSING INFORMATION IN TEXT – WINGED WORDS

Winged Greco-Latin words have always been a source of expressivity for writers. More recently, bloggers use them to express in compressed form implicit meanings and to initiate language games with their readers. Affirmation, capturing attention, mitigation sarcasm are some of communicative intentions of the authors of virtual texts when making use of famous sayings from Antiquity.

Keywords: *Ancient, blog, virtual communication, information compression, winged words.*

Antichitatea, prin sistemul său axiologic, reprezintă fundamentul culturii contemporane, fiind „în esență educativă”, cum observase un mare admirator al latinității – M. Eminescu: „Fixat odată pentru totdeauna, nemaiputându-se schimba, căci aparține unor timpuri demult încheiați, spiritul antichității este regulatorul statornic al inteligenței și al caracterului și izvorul simțului istoric” [1, p.186]. A devenit un loc comun să se recunoască astăzi că „obișnuința citării de termeni, sintagme și expresii sau chiar a unor unități frastice mai ample din impunătorul tezaur de texte latine acumulat în aproape trei mii de ani de creație culturală” a ajuns „o componentă importantă a moștenirii culturii latino-romane” [2, p.5]. Utilizarea cuvintelor înaripate cu tematică istorico-mitologică a fost totdeauna „semn al unui spirit elevat” în mediul academic sau artistic, servind drept mijloc de transmitere noii generații de cititori a unor norme etico-morale, de convingere prin apelul la autoritate sau de seducere a interlocutorului. Mai nou, dar și mai surprinzător, expresiile înaripate de inspirație clasică își fac apariția și în comunicarea online, unde sunt implicate în interacțiunile verbale ale internaților.

Noile tehnologii de comunicare dezvoltate în ultimele decenii au avut un impact considerabil asupra relației dintre instituțiile culturale și comunități prin producerea unor experiențe culturale interactive [a se vedea 3, p.78]. Specialiștii în *comunicarea culturală digitală* constată că la ora actuală „este re-întărit rolul comunităților în comunicarea culturală, în sensul că noile media și alfabetizarea media (sau informațională) permite comunității atât să producă, cât și să consume propriul conținut cultural original, sub forma jurnalelor, blogurilor, enciclopediilor electronice sau a oricărui alt medium virtual” [3, p.78]. Important e că noul tip de comunicare „schimbă perspectiva rolului pasiv pe care comunitățile îl aveau în consumul cultural într-unul activ, creator” [ibidem], oricine având șansa să-și demonstreze potențialul. Cei care practică în mod curent comunicarea în spațiul virtual prin intermediul jurnalelor online, *id est* al paginilor personale pe web sau al blogurilor (la care ne vom referi pentru ilustrare în continuare), cred că acesta le oferă transparență, deschidere, oportunități de partajare a informațiilor actuale, independență, descentralizare, posibilități de autoafirmare și autoprezentare. Trăsătura de bază a textului astfel produs este comunicativitatea. Popularitatea de care se bucură la nivel internațional jurnalul online / blogul i-a făcut pe cercetători să se intereseze de acest segment al e-comunicării și să-i găsească afinități în materie scripturală cu unele specii tradiționale – jurnal, epistolă, memorii, autobiografie, note de călătorie etc. – pe care blogul le moștenește, dar și le supune mai multor metamorfoze [a se vedea pentru detalii 4].

Specifice pentru blogosferă sunt textele de dimensiuni reduse (datate și fragmentate), dar care, prin mijloace verbale și neverbale, urmăresc influențarea cititorului. Atât criticii „seteraturii”, cât și internații atestă de comun acord interesul sporit pentru textele online de volum mic – o postare cuprinzând între 100 și 200 de cuvinte – consumatorul unei astfel de literaturi preferând miniaturile în proză și eseurile, care permit

vizualizarea rapidă a textului [5]. Factori extralingvistici impun deci în mare parte folosirea în titlurile și textele postate pe bloguri a unor procedee ce ar duce la comprimarea pragmatică a informației care trebuie să rămână însă oricum suficientă, actuală, accesibilă adresatului și, totodată, captivantă pentru el.

Comprimarea informației într-un text, după cum observă specialiștii, poate fi dictată de cerințele pragmatolingvisticii, de cerințele esteticii, de constrângerile de specie, de cerințe stilistice și este de două tipuri: semiotică (include compresia lexicală, sintactică) și comunicativă (textuală) [6]. Comprimarea informativă trebuie interpretată astfel drept o modalitate de sporire a informativității unităților verbale și constă în producerea unui text cu un maximum aport informațional, dar un minimum de mijloace de limbă.

Realizând principiul economiei în limbă, comprimarea structurală și cea semantică a informației fac apel la fondul de cunoștințe al cititorului și la competențele socioculturale ale acestuia. Potrivit principiilor pragmatolingvisticii, pentru realizarea unei comunicări eficiente adresantul nu poate să nu țină cont de caracteristicile adresatului pe care îl modelează atunci când elaborează un text, de aceea cuvintele înaripate folosite în scopul compresiei informaționale în textele din blogosfera moldovenească sunt cele actualizate și în literatura tradițională artistică, științifică, didactică sau publicistică.

Cunoștințele comune pentru spațiul și cultura noastră le permit bloggerilor să propună texte care ar corespunde principiului economiei, dar care mai implică și o informație suplimentară ce exprimă o apreciere sau o atitudine a autorului-internaut. O asemenea *intenție de modalizare* se atestă în textele care fac recurs la expresii, evenimente istorice, personaje sau personalități antice fără o legătură obligatorie cu conținutul textului, dar care permit o mai bună înțelegere a poziției autorului.

Să urmărim câteva exemple. În postarea ce are drept titlu o maximă latină „*Teme-te de greci și când îți aduc daruri*”, autorul își exprimă atitudinea sa politică printr-o paralelă directă cu avertizarea făcută de Laocoon, preotul din Troia, care încerca să-i împiedice pe compatrioții săi să aducă în cetate calul din lemn. Atenția cititorului este captată de proverbul latin ca pretext, blogul respectiv fiind unul cu o tematică specifică. Dar autorul, care a presupus că cititorul său nu dispune de bagajul necesar de cunoștințe, s-a văzut nevoit să descifreze semnificația titlului pentru o mai bună înțelegere a poziției sale într-o problemă politică spinoasă: „Maxima lui Virgiliu din „Eneida” („*timeo Danaos et dona ferentes*”) făcea aluzie la darul otrăvit al grecilor pentru locuitorii Troiei. După mai bine de trei milenii, plasat în contextul politic actual din Republica Moldova, celebrul dicton pare mai relevant ca oricând. Atâta doar că pentru noi grecii de altădată sunt comuniștii de astăzi” [7].

Gradul de comprimare a informației în bloguri depinde astfel de competența auditoriului, fapt probat de alte expresii, mai uzuale, din ciclul mitologic greco-roman care permit implicarea sensurilor într-o măsură mai mare. Cf. pe bloguri expresiile „sabia lui Damocle(s)” și „calul troian”: „Dar, așa cum li se întâmpla în acea perioadă multor intelectuali cu educație „peste hotare”, *sabia lui Damocles* va atârna permanent și deasupra sa.”; „*Calul troian* trebuie sfârâmat. Acest fapt va scoate la lumina zilei și afacerile ilicite din Republica Moldova care se adăpostesc la ora actuală în Cipru.”; „Produsele alimentare actuale – *calul troian* al industriei chimizate” ș.a. [8]. Acestea și alte expresii fac parte dintr-un tezaur comun de cunoștințe, prin care în mod curent oamenii de cultură își exprimă atitudinea sau poziția. Semnificația lor implicită este familiară cititorului, care decodifică fără dificultate că autorul îl previne despre un pericol iminent, întotdeauna prezent (în cazul primei expresii) sau ascuns cu perfidie (cazul celei de-a doua expresii).

Obținerea unor valențe expresive prin implicarea sensului în textele care folosesc cuvinte înaripate pentru comprimarea informației este un procedeu cu mai multe variante de realizare în blogosfera moldovenească. Din dorința de a reține atenția cititorului, de a-l influența și de a-l captiva, bloggerii introduc în enunțurile lor *elemente ludice* pe care le pot obține prin transfigurarea materialului de limbă cunoscut cititorului. Ei implică astfel receptorul într-un dialog între culturi și personalități.

Aflat în căutarea unei exprimări insolite și a unor posibilități de autoafirmare a potențialului său expresiv, bloggerul construiește lanțuri asociative la diferite niveluri ale limbii. Crearea unor cuvinte noi prin atașarea de sufixe sau rădăcini presupune încălcarea normelor limbii și se poate limita la un joc de forme sau poate încifra noi sensuri.

Bloggerul *aicisciu.eu* începe un joc de cuvinte prin transformarea maximei latine atribuite lui Caesar – „*Veni, vidi, vici*” – și o suprapune peste problema acută a migrației, dar și peste unele trăsături specifice ale compatrioților săi despre care presupune că știe și adresatul. Jocul asociativ apare chiar din titlul postării, iar poziția autorului este exprimată implicit prin compresie semantică: „*Moldo-veni, vidi, vici!* Și după acest

«am venit, am văzut, am învins!» pe care îl sugerează, cu numele lor, concetățenii noștri, am mers mai departe. Moldo-veniți acasă, măi copiii!...” [9]. Aceeași celebră maximă cu spiritul ei laconic datorat unei compresii semiotice este imitată cu ironie de VreyHappyBlog atunci când învinuiește de plagiat presa autohtonă: „Sub genericul «Am văzut, mi-a plăcut – mi-am făcut!» vă prezint o retrospectivă a operelor «Copy-Paste»” [10].

Expresivitatea sau emotivitatea unor titluri este obținută prin actualizarea expresiilor latinești cunoscute de publicul larg, dar în care se operează diferite substituiri pentru a ilustra situația social-politică din țara noastră. Cf.: „*Manus manum lavat (alias mâna dreaptă o spală pe cea stângă)*” [11], aici efectul stilistic este determinat de concretizarea referentului ce ar putea avea mai multe sensuri – în cazul dat sunt vizate forțele politice de stânga și de dreapta care colaborează în sens negativ; „*Per aspera ad astra – prin urzici spre investiții*” [12] este titlul unei postări unde prin substituția lexicală (greutăți–urzici) se accentuează că atragerea investițiilor are loc în condiții mai puțin prielnice; „*Particip, deci exist*” [13] face aluzie la o altă expresie latină celebră pentru concizia ei (*Cogito, ergo sum*) prin care se exprimă un adevăr categoric. Substituția prin nume din registre stilistice diferite, ca și asocierea cu determinative din sfere disparate, creează efecte comice, prin absurditatea sau ilogicul combinării lor: „Nu c-aș vrea să fiu *Ileana din Troia*.”; „*Sisifi* moldoveni preferă faxul” [14].

Mijloc de intensificare a expresiei, dar și de exteriorizare a atitudinii vorbitorului, asocierea neașteptată de cuvinte care depășește normele gramaticale, stilistice etc. în blogosfera moldovenească este, de regulă, sursa unei tonalități sarcastice. În cazul folosirii expresiilor latinești, efectele comice sunt sporite și prin folosirea unor elemente similare cu cele din limbajul „Pig Latin”, care presupune inventarea unor cuvinte noi prin adăugarea de silabe sau permutarea consoanelor într-un cuvânt. Cf.: „Cei din rasa *Homo penibilis todercanimus* sunt de două feluri. Cei ce se ocupă de conchistarea noilor teritorii și de transformarea celor din *Homo sapiens* în *Homo penibilis todercanimus* sunt într-un număr mai restrâns, ei au denumirea de *Îndobitocimos Hominis*” [15].

Cele mai multe exerciții de acest fel le-am atestat pentru cuvântul latinesc „homo, hominis” (om), cunoscut de publicul larg datorită folosirii lui ca termen în clasificarea regnului animal: „Toată lumea știe despre „*homo sapiens*” sau „*homo sovieticus*”. Lucrând în domeniul media, am identificat o nouă categorie de oameni – „*homo caut nod în papură*”. Probabil că zâmbești pe sub mustăți (dacă le ai!), dar acești oameni chiar există!” [16].

Aluzia la expresia consacrată atrage atenția cititorului odată cu titlul, iar receptarea ei umoristică permite autorilor să descrie imaginea unor noi generații, diferite intelectual și emoțional: „*Homo Taggiens*. Desigur, lucrurile nu au mers prost chiar din start. În momentul când Dumnezeu l-a adus pe Adam în grădină, i-a arătat animăluțele și i-a spus: „tăguiește!”, totul era luminat de o inocență sublimă. Dar Adam a intrat în azart...””; „*Homo feericus* sau mișcarea luzerilor”; „*Homo sovieticus*, ridică-te!” [17] ș.a. Autorul manipulează cu sensul larg al termenului recunoscut, iar ocazionalismul îl raportează la situația actuală: „*Homo patrioticus vulgaris*”; „*Homo mioriticus laboriosus*” [18], prevenind persoanele „care nu au simțul umorului” să nu citească postarea.

Aluziile la anumite personaje din sfera politică moldovenească prin trimitere la figuri istorice și mitologice sau la o expresie mitologică sunt și ele la nivel paradigmatic forme ale jocului intelectual pe care îl inițiază bloggerii: „*Groapa de aur pentru regele Midas*” [...] Și cei din fruntea bucatelor de la Chișinău vor vedea foarte repede că masa îmbelșugată din fața lor e plină doar cu aur otrăvit. Unii dintre ei deja reacționează cu groază. [...] *Victoria a la Pirus*, ca un bumerang, se întoarce împotriva lor. [...] *Se deschide cutia Pandorei*. PLDM a scăzut dramatic în intențiile de vot, PL e rupt în două, iar PD s-a prăbușit și riscă să nu treacă pragul electoral. Doar PCRM are un trend pozitiv, comuniștii fiind pe cale să-și dubleze numărul de aderenți” [19]. Decodificarea semnificațiilor și descoperirea aluziilor pe care le implică textele de acest gen provoacă cititorului satisfacție intelectuală și asigură o informativitate suplimentară mesajului.

Cuvintele înaripate, pe lângă funcții expresive sau de autoafirmare, sunt implicate în crearea diferitelor subtexte, ca în exemplul următor, unde textul e structurat în jurul unei maxime latinești, ceea ce-i permite autorului să ascundă numele persoanei care îi pare antipatică: „De fapt, motivul e mult mai simplu, și anume: showbizul basarabean politic – în ciuda eșichierului său complex – îl are invariabil în vizor pe același Personaj odios. Vorba lui Juvenal, *ecce iterum Crispinus*, adică aceeași figură băgăreață la nesfârșit!” [20]. Sau, dimpotrivă, îl indică direct, transfigurând expresia originală: titlul „Muntele lui Kiril Gundyayev a născut un șoa-rece” [21] face trimitere la maxima horațiană „*Parturient montes, nascetur ridiculus mus*” (*Se vor screme*

munții și vor naște un șoarece ridicol) și ridiculizează efortul care nu a corespuns înălțimii scopului. Alături de comprimarea comunicativă și captarea atenției cititorului, asemenea utilizări ironice ale expresiilor înaripate atenuează caracterul caustic al postării datorită unei doze de creativitate și amuzament.

Cuvintele înaripate de inspirație greco-latină sunt folosite de bloggerii autohtoni în mai multe scopuri – pentru autoafirmare, captarea atenției, încifrarea sensurilor, exprimarea atitudinii, camuflarea ironiei sau sarcasmului etc. Expresiile folosite de aceștia, de regulă, sunt fie cunoscute destinatarului lor din literatura artistică sau din publicistică, fie însoțite de comentarii, altfel comprimarea informației ar împiedica receptarea mesajului și deci ar periclita actul comunicării. Jocurile de cuvinte pe care le inițiază unii autori, în ciuda utilizării unor procedee comune, sunt deseori sursa unei exprimări netriviiale și creative.

Bibliografie:

1. EMINESCU, M. *Scrieri pedagogice* / M. Bordeianu, P. Vladcovschi. Iași: Junimea, 1977.
2. MUNTEANU, E., MUNTEANU, L.-G. *Aeterna Latinitas*. Iași: Polirom, 1996.
3. ROTARU, I. *Comunicarea virtuală*. București: Tritonic, 2010.
4. DESEILLIGNY, O. Du journal intime au blog: quelles métamorphoses du texte? En: *Communication et langages*, 2008, no.155, p.45-62.
5. ПЛОТНИКОВА, А.А. Объем текста лирической интернет-миниатюры как ключевой признак жанра. В: Вестник Томского гос. ун-та, 2012, № 354, с.23-26.
6. ВАЛГИНА, Н.С. *Теория текста: Учебное пособие*. Москва: Логос, 2003. Disponibil pe <http://evartist.narod.ru/text14/29.htm> [Accesat 13.08.2013]
7. <http://bogatu.voceabasrabiei.net/?p=1614> [Accesat 13.08.2013]
8. <http://voxreport.unimedia.info/2012/06/29/arhivele-comunismului-eugen-coca-acuzat-post-mortem-de-fascism/>; <http://bogatu.voceabasrabiei.net/?p=2547#more-2547>; <http://izestrea.wordpress.com/2010/03/09/produsele-alimentare-actuale---calul-troian-al-industriei-chimizate/> [Accesat 13.08.2013]
9. <http://aiciscriu.eu/moldo-veni-vidi-vici/> [Accesat 13.08.2013]
10. http://veryhappyblog.com/rubrica-_,copy-paste/ [Accesat 13.08.2013]
11. <http://mischescu.blogspot.com/2013/05/manus-manum-lavat.html> [Accesat 13.08.2013]
12. <http://voxreport.unimedia.info/2012/02/13/per-aspera-ad-astra-prin-urzici-spre-investitii/> [Accesat 13.08.2013]
13. <http://voxreport.unimedia.info/2011/06/03/particip-deci-exist/> [Accesat 13.08.2013]
14. <http://blogdevineri.wordpress.com/2013/03/29/barbatii-timizi/#more-4270>; <http://ionurusciuc.wordpress.com> [Accesat 13.08.2013]
15. <http://www.alexcozer.com/2009/05/videohomo-penibilus-todercanimus.html> [Accesat 13.08.2013]
16. <http://tudordarie.md/2008/03/04/homo-caut-nod-in-papura/> [Accesat 13.08.2013]
17. <http://madrizen.com/archives/891> [Accesat 13.08.2013]
18. <http://www.curaj.net/?p=56659>, <http://paisie.wordpress.com/2008/01/05/homo-mioriticus-laboriosus/> [Accesat 13.08.2013]
19. <http://bogatu.voceabasrabiei.net/?p=2612#more-2612> [Accesat 13.08.2013]
20. <http://vox.publika.md/politica/ecce-iterum-chrispinus-502268.html#sthash.Tr6ZqWhk.dpuf> [Accesat 13.08.2013]
21. <http://bogatu.voceabasrabiei.net/?p=1752> [Accesat 13.08.2013]

Prezentat la 27.05.2015